

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Εορταστική εκδήλωση
για την επέτειο
της 28ης Οκτωβρίου 1940

Η 28η Οκτωβρίου 1940
μέσα από τις πολιτικές και κοινωνικές στήλες
των εφημερίδων της κατοχής

Πέμπτη, 24 Οκτωβρίου 2024

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Η 28η Οκτωβρίου 1940
μέσα από τις πολιτικές και κοινωνικές στήλες
των εφημερίδων της κατοχής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

της εορταστικής εκδήλωσης
για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου 1940

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Πέμπτη, 24 Οκτωβρίου 2024

Σχεδιασμός - Εκτύπωση - Βιβλιοδεσία: Διεύθυνση Εκδόσεων & Εκτυπώσεων

Στο οπισθόφυλλο: «Πορεία προς το μέτωπο», Αργυρός Ουμβέρτος (1884-1963)
Πολεμικό Μουσείο

© ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ &

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

e-mail: reference@parliament.gr

ISBN 978-960-560-246-8

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Προσφώνηση
του Σπυρίδωνα Δημοσχάκη
Προέδρου του Συλλόγου των Υπαλλήλων της Βουλής

Ομιλία
της Δρος Βαρβάρας Γεωργοπούλου
Προϊσταμένης της Διεύθυνσης
Ειδικών Μονίμων Επιτροπών

Θέμα: Η 28η Οκτωβρίου 1940
μέσα από τις πολιτικές και κοινωνικές στήλες
των εφημερίδων της κατοχής

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1. Το ευζωνάκι
(Μουσική: John Philip Sousa, στίχοι: Άγγελος Σαρηγιάννης, Μίμης Τραϊφόρος)
2. Κορόιδο Μουσολίνι
(Μουσική: Eldo Di Lazaro, στίχοι: Γιώργος Οικονομίδης)
3. Τα Ελληνόπουλα (Μουσική: παραδοσιακό, στίχοι: Χ. Κοντόπουλος)
4. Πατάω ένα κουμπί (Μουσική: Sholom Secunda, στίχοι αγνώστου)
5. Της δικαιοσύνης ήλιε νοητέ
(Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης, ποίηση: Οδυσσέας Ελύτης)
6. Συννεφιασμένη Κυριακή
(Μουσική: Βασίλης Τσιτσάνης, στίχοι: Βασίλης Τσιτσάνης, Αλέκος Γκούβερης)
7. Εθνικός Ύμνος
(Μουσική: Νικόλαος Μάντζαρος, ποίηση: Διονύσιος Σολωμός)

Χορωδία: ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΙΛΙΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΟΡΩΝ

Φυτανίδης Χαράλαμπος, Σιδηροπούλου Αντωνία, Τζανίνης Ιωάννης-Παναγιώτης, Καρπέτας Χριστόφας, Καρρά Αλεξάνδρα, Ανεμοδουριώτη Βασιλική, Φρεζούλη Νίκη, Ντούλας Δημήτριος, Κουτρουμάνος Δημήτριος, Πλατή Γεωργία, Τσαγκαροπούλου Αναστασία-Σπυριδούλα, Χριστοδουλάτου Μαρία-Ίλια, Δημητρακόπουλος Σπυρίδων, Ραπτάκη Ουρανία, Φράγκου Ελευθερία

ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΙΝΕΥΣΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Παπασπυριδάκου Νάνσυ, Παρθενίδης Μιχάλης, Ελ φαρ - Πατούνα Λάιλα, Αποστολοπούλου Νεφέλη, Γιούλη Μελίνα, Τσίκου Μελίνα, Δαπόλλα Αριστέα, Μουμτζόγλου Μαρία-Γεωργία, Πούλης Βλαδίμηρος, Τσακίρης Γιώργος, Βασιλικιώτης Έκτωρ, Λάμπρου Φλερύ-Χριστίνα, Ζήσης Αθανάσιος, Ντουτσιουκ Τιμεά (Duciuk), Μαλέγκου Μαρία-Μυρσίνη, Ρουσοπούλου Κρυσταλλία, Βούρβαχης Σπύρος, Αναγνώστου Νίκος, Μαυρόπουλος Σπύρος, Μυρίδη Όλγα, Ρίγος Νικόλαος, Μπούσιος Ορφέας, Κωστή Ιωάννα-Μαρία, Κάργα Δήμητρα, Ουρανός Νικόλαος-Θεόδωρος, Λάμπρου Άννα, Πίππας Θεόδωρος, Διαμαντής Ιωσήφ, Θανασούλας Παντελής, Λάμπρου Αλέξανδρος, Σάτλας Νικόλαος-Ερμής, Κοντύλης Άρης

ΣΥΝΟΛΟ ΜΙΟΥΖΙΚΑΛ

Κυρίτση Ναταλία, Μεταξά Ελευθερία, Παναγιωτοπούλου Κωνσταντίνα-Μαρία, Παρασκευά Μαρία-Άννα, Μέγκουλας Οδυσσέας, Σπανοπούλου Σταυριανή, Φωτίου Βασιλική-Κυριακή, Σιμισίρη Ιωσηφίνα-Παρασκευή, Λούβαρης Αντώνιος, Μητσάκος Αλέξιος, Μποζοϊάνου Δέσποινα Άννα-Μαρία, Παπαδόπουλος Γεώργιος, Αγά Ελένη-Μελίνα, Κοσίδου Δήμητρα, Μίαρη Σταυρούλα-Αγγελική, Χαρισιάδου Ιωάννα

ΣΥΝΟΛΟ ΛΑΪΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ζουρίδης Εμμανουήλ, Μαυροειδής Βασίλειος, Μπεκιάρης Παναγιώτης, Σελέκος Ηλίας, Χιλέλλης Νικόλαος, Χατζηαντωνίου Κοσμάς, Σκούτα Ιωάννα

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΗΧΟΥ

Σπυράκης Χρήστος, Χατζηαντωνίου Κοσμάς, Σκούτα Ιωάννα

Υπεύθυνοι Καθηγητές/Καθηγήτριες: Ανεμοδουριώτης Νικόλαος, Ηλιάδης Ιάκωβος, Πούλιος Απόστολος, Σκαρλάτος Αθανάσιος, Παπαγεωργίου Μιχαήλ, Γιάκκας Χρήστος, Σιάννας Χρήστος, Παπαδοπούλου Καλλιρόη, Κεσίσογλου Μαρία

Συμμετοχή: ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΘΕΑΤΡΟΥ/ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΧΟΡΟΥ

«Εικόνες και αντιθέσεις του πολέμου και της Κατοχής»

Το θεατρικό δρώμενο παρουσιάζει αντιθέσεις των ημερών του Αλβανικού μετώπου και της Κατοχής, σε συνδυασμό με τα τραγούδια που ερμηνεύονται από το Μουσικό Σχολείο Ιλίου.

Τα θεατρικά έργα συνομιλούν με τα ιστορικά δράματα με διάφορους τρόπους. Το Καλλιτεχνικό Σχολείο Αθηνών εμπνεύστηκε από τις μεγάλες θεατρικές επιτυχίες των πρώτων ημερών του πολέμου. Η πρώτη αντίθεση αναπτύσσεται με εικόνες από τις πολεμικές επιθεωρήσεις των αθηναϊκών θεάτρων, οι οποίες ανέβηκαν ήδη από τις πρώτες ημέρες των πολεμικών επιχειρήσεων στην αλβανική μεθόριο. Αυτές οι εικόνες παρουσιάζονται σε συνάρτηση με τις πραγματικές συνθήκες του πολεμικού μετώπου. Η ανάπτυξη αυτής της αντίθεσης αξιοποιεί κείμενα από το θεατρικό έργο «Μπράβο Κολονέλο» των Αλέκου Σακελλάριου και Δημήτρη Ευαγγελίδη, καθώς και μαρτυρία του Οδυσσέα Ελύτη ως αξιωματικού στην πρώτη γραμμή του πυρός.

Η δεύτερη αντίθεση ξετυλίγεται στο φόντο της Κατοχής στην Αθήνα, με εικόνες από τις βεγγέρες της νεολαίας παράλληλα με την αντιστασιακή δράση της. Αυτές οι εικόνες αναφέρονται, με άμεσο ή υποδηλωτικό τρόπο, σε πραγματικά γεγονότα και τεκμηριώνονται από κείμενα εφημερίδων της εποχής.

Συμμετέχουν οι μαθητές και οι μαθήτριες: Αθανασιάδη Νικολέττα, Αλμπέρτος Εμμανουήλ, Ανέστη Αικατερίνη, Βλάχου Αικατερίνη, Βόϊτσειχ-Δεληγιάννης Άρης, Δημοπούλου Δήμητρα, Ζαννή Μίνα, Ζαχοπούλου Πολυξένη, Ζυγουράκη Ευαγγελία-Βασιλική, Ήβος Δημοσθένης, Θεοδωρακοπούλου Ευριδίκη, Καραμάνου Άννα, Καρατάσου Μαριτίνα, Καραφυλλάκη Αριάδνη, Καρύδη Μαρία-Μελίνα, Κοβάνη Μικαέλα, Μαρουλασίδη Ελένη-Ιωάννα, Ματλής Νικόλαος, Μπακέλλα Αλίκη, Νικολάου Κωνσταντίνος-Δημήτριος, Παναγιωτακοπούλου Φαίδρα, Παναγιωτίδου Μαρία-Ηλιάνα, Παπαδημητρίου Άγγελος, Πολυζώη Γαλάτεια, Τασιοπούλου Δέσποινα, Τσένη Άρτεμις, Ψαρρά Μυρτώ, Χατζηλήρης Κυριάκος-Αθανάσιος

Υπεύθυνοι Καθηγητές/Καθηγήτριες: Φ. Μπαρούνη, Π. Παπαϊωάννου, Δ. Μαργαρίτης, Μ. Κωνσταντάκη

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

*«Έπος 1940 - Κατοχή - Αντίσταση - Απελευθέρωση»
"Ανθολόγιο χαρακτηριστικών του Α. Τάσσου"*

Μέσα από το έργο του σημαντικού Έλληνα εικαστικού Τάσσου (Αναστάσιος Αλεβίζος), οι μαθητές/τριες ήρθαν σε επαφή με την ιστορία του τόπου σε όλες τις διαστάσεις του έπους του 1940. Επέλεξαν κι αναπαρήγαγαν ενδεικτικά έργα του, δημιουργώντας ένα εικαστικό πολύπτυχο συλλογικό έργο. Παράλληλα, γνώρισαν τις μορφολογικές ιδιαιτερότητες της χαρακτηριστικής σε ξύλο και αξιοποίησαν τα νέα μέσα και τις τεχνολογίες.

Συμμετέχουν οι μαθητές/τριες Α-Β-Γ Γυμνασίου: Αβραμίδης Νικόλαος, Ανδρέου-Φραγκισκάτου Δήμητρα-Αγορή, Ανδριωμένου Ελένη, Γιαννακάρης Χρήστος, Ζώρζου Ελένη-Δέσποινα, Καμμένου Λεμονιά, Καρεκλά Δανάη-Γιασεμή, Κατσέπα Κωνσταντίνα, Κίκερη Μαρκέλλα, Κιρό Αλκιβιάδης, Κίτσιου Μαρία, Λέναρτντ Αλεξάνδρα, Μακράκη Παναγιώτα, Μακρής Γεώργιος, Μιχοπούλου Ζιώβα-Ζηνοβία, Νεοφύτου Ανδρέας, Ντακοβάνου Ιωάννα, Γκοντσάρ-Γιαννόπουλος Μάξιμος, Δρακοπούλου Αγγελική, Ζαρκάδα Κύνθια-

Αναστασία, Καμπέρη Ελένη, Καραγκούνης Κωνσταντίνος- Συμεών, Κατιμπασβίλι-
Ιοσελιάνι Αναστασία-Νούκι, Κιουρκατιώτη Μαρία, Κουτρουμανίδης Μιχαήλ,
Κρυωνίδης Στέφανος-Βελισσάριος, Μηλιώνη Άννα, Ντούμας Παναγιώτης,
Παντελάκη Αναστασία, Παπαγεωργίου Χρυσοπηγή-Γιαννούλα, Παπαναστα-
σίου Μαρίνα, Σταματιάδου Φαίδρα, Στρόμπουλος Ελευθέριος-Δαμασκηνός,
Τζάνος Κωνσταντίνος, Αθανασιάδη Αμαλία-Νεκταρία, Αναγνώστου Ελένη,
Ανδρουλιδάκης Παναγιώτης, Βούσουρα Σάββα-Εύα, Γιαννουλάκης Ίων,
Δημητρουλόπουλος Αλκιβιάδης, Μαθέας Μηνάς, Πάβη Έλλη, Παπακώστα
Λυδία, Παπουτσή Αδαμαντία-Σίβυλλα, Ρεμπάκου Αικατερίνη, Σερελή
Ερμιόνη, Σίνας Ερρίκος, Στειακάκη Δήμητρα, Ταμπουρίνου-Ματζίνη Έλλη-
Ιωάννα, Τόλη Χρυσήλια

Υπεύθυνοι Καθηγητές/Καθηγήτριες: Α. Αλμπάνη, Π. Αποστολοπούλου, Χ.
Γιαννίκου, Χ. Παλαμήδης, Α. Σμηλάνη, Φ. Σοφικίτης

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

*«Το Πανανθρώπινο Εμβατήριο της Ελλάδας»
Άγγελος Σικελιανός*

Διαβάζουν οι μαθητές: Τόλη Χρυσήλια, Σίρπο Αλέξανδρος
Συντονιστής: Δρ. Δ. Μαρούλης, Διευθυντής Καλλιτεχνικού Σχολείου Αθηνών

Σημαία της απελευθέρωσης των Αθηνών (12 Οκτωβρίου 1944)

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ

Κύριε Πρόεδρε της Βουλής,
Κυρίες και Κύριοι εκπρόσωποι των Κοινοβουλευτικών Ομάδων,
Κυρίες και Κύριοι πρώην Πρόεδροι της Βουλής,
Κυρία και Κύριοι Αντιπρόεδροι της Βουλής,
Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,
Κύριε Γενικέ Γραμματέα της Βουλής,
Κυρία Ειδική Θεματική Γραμματέα της Βουλής,
Κύριε Πρόεδρε του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής,
Κύριε Πρόεδρε,
Κύριε Γενικέ Γραμματέα του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων για τον
Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία,
Κύριε Φρούραρχε,
Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι,

Μεγάλα γεγονότα στην ιστορία ενός έθνους είναι εκείνα χωρίς τα οποία δεν μπορεί να νοηθεί η σημερινή ύπαρξή του. 28η Οκτωβρίου 1940. Μια επέτειος, ένας θρύλος, μια μνήμη κι ένα χρέος.

Η επέτειος του «ΟΧΙ» μνημονεύει την άρνηση της Ελλάδας στις ιταλικές αξιώσεις που περιείχε το τελεσίγραφο, που επιδόθηκε από τον Ιταλό πρόεδρο Εμμανουέλε Γκράτσι στον Έλληνα πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά, την 28η Οκτωβρίου του 1940. Συνέπεια της άρνησης αυτής ήταν η έναρξη του ελληνοϊταλικού πολέμου και η είσοδος της χώρας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο ίδιος ο Γκράτσι στα απομνημονεύματά του, που εξέδωσε το 1945, περιγράφει τη σκηνή: «(...) Μόλις καθίσαμε του είπα ότι η κυβέρνησή

μου μού είχε αναθέσει να του κάνω μία άκρως επείγουσα ανακοίνωση και χωρίς άλλα λόγια του έδωσα το κείμενο. Ο Μεταξάς άρχισε να το διαβάζει. Τα χέρια που κρατούσαν το χαρτί, έτρεμαν ελαφρά και μέσα από τα γυαλιά του έβλεπα τα μάτια να βουρκώνουν, όπως συνήθιζε όταν ήταν συγκινημένος. Όταν τελείωσε την ανάγνωση, με κοίταξε κατά πρόσωπο και μου είπε με φωνή λυπημένη αλλά σταθερή: “Λοιπόν, έχουμε πόλεμο” (Alors, c’ est la guerre)».

Ο Μεταξάς εκείνη τη στιγμή είχε εκφράσει το ελληνικό λαϊκό αίσθημα, την άρνηση της υποταγής και αυτή η άρνηση πέρασε στον τότε ελληνικό Τύπο με τη λέξη «ΟΧΙ».

Αυτή η έκφραση, απλή στην διατύπωσή της αλλά τόσο μεστή σε νοήματα, εκπροσωπούσε σύσσωμη όχι μόνο την Κοινωνία, αλλά και την πολιτική και πνευματική ηγεσία. Χιλιάδες Έλληνες, μετά την είδηση, ξεχύθηκαν στους δρόμους έτοιμοι να προσφέρουν στον πόλεμο με κάθε τρόπο και μέσο. Με ενθουσιασμό και πάθος, που συνδαύλιζαν οι σημαίες, τα πολεμικά εμβλήματα και η φωνή του εκφωνητή στο ραδιόφωνο, ντύνονται στο χακί και ξεκινούν για το μέτωπο σαν να πηγαίνουν σε γιορτή. Και ήταν πράγματι γιορτή. Η πιο λαμπρή γιορτή της νεότερης ελληνικής Ιστορίας.

Τίποτε δεν προέκυψε τυχαία αυτήν τη μεγάλη ώρα. Ο λαός και ο στρατός πολέμησαν ηρωικά και ο καθένας στη θέση που ετάχθη· άνδρες και γυναίκες με γενναιότητα, υπερηφάνεια, αυτοθυσία και αυταπάλη. Όλοι γνώριζαν ακριβώς για ποια αγαθά της ζωής, της κοινωνίας και του πνεύματος πολεμούσαν και τι ακριβώς υπερασπίζονταν.

Στα χιονισμένα ελληνοαλβανικά βουνά, που ποτίστηκαν από ελληνικό αίμα, γράφτηκε με ανεξίτηλα γράμματα το έπος του ’40!

Γιατί, όμως, στην Ελλάδα γιορτάζουμε την αρχή της εμπλοκής της χώρας στον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο και όχι το πέρας αυτής, όπως γίνεται σε τόσες χώρες ανά τον κόσμο;

Πιθανώς αυτό να συνδέεται με την υποδειγματική αντίδραση που γέννησαν οι απάνθρωποι εκείνοι καιροί στον ελληνικό λαό, ο οποίος μέσα στην πείνα, τις σφαίρες και τις κακουχίες έγραψε μερικές από τις

πιο λαμπρές σελίδες της Ιστορίας του, με την 28η Οκτωβρίου πάντα να υπενθυμίζει την αρχή εκείνης της ηρωικής περιόδου.

Έχουν περάσει 84 χρόνια από το ξέσπασμα του ελληνοϊταλικού πολέμου και το λαμπρό εκείνο πρωινό της 28ης Οκτωβρίου, όταν το «Όχι» των Ελλήνων, όπως εκφράστηκε σε εκείνη την ιστορική κορύφωση, μετουσίωσε σκέψεις και ιδέες βαθιά κρυμμένες σε πράξεις μεγαλείου, θυσίας και αυταπάρνησης.

Χρέος όλων μας, να σταθούμε με ευγνωμοσύνη και θαυμασμό μπροστά στους ήρωες του 1940, να υποκλιθούμε ευλαβικά μπροστά τους και να αναφωνήσουμε: «Τιμή σε σας ήρωες, μάρτυρες, γενναίοι, ωραίοι». Και αυτό γιατί ο κάθε γνωστός και άγνωστος ήρωας της Πίνδου στέκει δίπλα μας και μας βλέπει. Μας βλέπει, διότι εκεί στα βουνά της Ηπείρου θυσιάστηκε για τον καθένα από εμάς. Θυσιάστηκε δεν σκοτώθηκε!

Αυτό που έκαναν οι Έλληνες του '40, το κάνουν μόνο οι λίγοι. Αυτοί που έμαθαν να φυλάνε Θερμοπύλες. Το έκανε η μικρή σε έκταση και πληθυσμό Ελλάδα, το έκανε η φτωχή Ελλάδα, που είχε υποδεέστερο οπλισμό και καταντρόπιασε εχθρούς, που έλεγαν ότι μπορούν με τα βέλη τους να κρύψουν και τον ήλιο.

Τριπλή η γιορτή για τη Θεσσαλονίκη, που γιορτάζει τον πολιούχο της, έφιππο και με δόρυ ανά χείρας Άγιο Δημήτριο, την επέτειο της απελευθέρωσής της και το έπος του '40.

Και τώρα, καλώ στο βήμα την Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Ειδικών Μονίμων Επιτροπών κυρία Βαρβάρα Γεωργοπούλου, διδάκτορα Κοινοβουλευτικού Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών, η οποία θα εκφωνήσει τον πανηγυρικό της ημέρας με θέμα: «Η 28η Οκτωβρίου 1940 μέσα από τις πολιτικές και κοινωνικές στήλες των εφημερίδων της κατοχής».

Ευχαριστώ

Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 2024

Σπυρίδων Δημοσχάκης
Πρόεδρος του Συλλόγου
των Υπαλλήλων της Βουλής

-«OXI!»

[illegible]

**Άποκαλυπτική έρευνα του «Έλλ. Μέλλοντος»
ΠΩΣ ΕΤΡΑΠΗ ΕΙΣ ΦΥΓΗΝ Ο ΚΑΚΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΤΗΝΟΥ**

11 "Apostrophe" of the manuscript and autograph of "Khalid the Redoubt" group.

A hand-drawn map of Arabia (Arabia Felix) showing its geographical features, major cities, and surrounding regions. The map is color-coded with pink for the main landmass, yellow for the Red Sea, and green for the Nile valley. Key locations labeled include Mecca, Medina, Yemen, Oman, and the Persian Gulf. The map is titled "ARABIA (ARABIA FELIX)" at the top.

Για πρώτη φορά εμφανίζεται το «ΟΧΙ» σε κύριο άρθρο στο «Ελληνικόν Μέλλον» της 30.10.1940.

Η 28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΤΗΛΕΣ
ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Κύριε Πρόεδρε της Βουλής,
Κυρίες και Κύριοι εκπρόσωποι των Κοινοβουλευτικών Ομάδων,
Κυρίες και Κύριοι πρώην Πρόεδροι της Βουλής,
Κυρία και Κύριοι Αντιπρόεδροι της Βουλής,
Κυρίες και Κύριοι Βουλευτές,
Κύριε Γενικέ Γραμματέα της Βουλής,
Κυρία Ειδική Θεματική Γραμματέα της Βουλής,
Κύριε Πρόεδρε του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής,
Κύριε Πρόεδρε,
Κύριε Γενικέ Γραμματέα του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων για τον
Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία,
Κύριε Φρούραρχε,
Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι,

Η 28η Οκτωβρίου 1940 αποτελεί ένα ορόσημο στην ελληνική Ιστορία. Στον πόλεμο που τότε ξεκίνησε, η χώρα μας, μόνη σε όλη την ηπειρωτική Ευρώπη, όχι μόνο αντιστάθηκε με επιτυχία κατά των Ιταλών εισβολέων, αλλά τους νίκησε στο πεδίο της μάχης. Οι Έλληνες απέδειξαν ότι μπορούν να νικούν ακόμη και όταν μάχονται μόνοι, όταν βρίσκουν την απαραίτητη ομοψυχία κάτω από τις δύσκολες συνθήκες μιας δικτατορίας.

Τις αλήθειες αυτές τις κατανόησε ο ελληνικός λαός πολύ γρήγορα και άρχισε να τιμά την επέτειο του «ΟΧΙ» ήδη από τα πρώτα χρόνια της

κατοχής. Τόσο το 1941 και το 1942, όταν την τήρηση της τάξης στην Αθήνα και σε πολλές άλλες ελληνικές πόλεις είχαν αναλάβει οι ηττημένοι των βουνών της Πίνδου, οι Ιταλοί, όσο και το 1943 όταν πλέον, μετά τη συνθηκολόγηση της Ιταλίας, οι Έλληνες είχαν να αντιμετωπίσουν αποκλειστικά τη σκληρότητα των ναζι κατακτητών.

Οι εμπειρίες αυτές του ελληνικού λαού προκύπτουν από τις κατοχικές εφημερίδες, καθώς και τις αντιστασιακές, που κυκλοφορούσαν με κίνδυνο της ζωής αυτών που τις εξέδιδαν, αλλά και αυτών που τις διάβαζαν.¹

Παρά τη λογοκρισία και την προπαγάνδα των νόμιμων εφημερίδων, αλλά και την ελλιπή πληροφόρηση που εξ ανάγκης παρείχαν οι αντιστασιακές εφημερίδες, η αναδρομή στην ειδησεογραφία τους βοηθά να αναπλάσουμε το κλίμα της εποχής με την ένταξή του βέβαια και στις γενικότερες πολεμικές και κοινωνικο-πολιτικές εξελίξεις της περιόδου αυτής.

Η εξιστόρησή μας μέσα από τον τύπο της εποχής εκείνης θα φθάσει μέχρι και τον Οκτώβριο του 1944, όταν, για πρώτη φορά, αναγνωρίζεται επίσημα από το τότε ελεύθερο ελληνικό κράτος, η ιστορική επέτειος του «ΟΧΙ». Ήταν, τότε, που η χαρά, στην ελεύθερη πια Ελλάδα, για τη φυγή των κατακτητών ήταν ανάμεικτη με την αγωνία μπροστά στο φάσμα ενός εμφυλίου πολέμου, αλλά και τις προκλήσεις που έθετε το εγχείρημα της ανασυγκρότησης μέσα από τις στάχτες της.

Ας αρχίσουμε, λοιπόν, την ανάγνωση των εφημερίδων εκείνης της εποχής:

28η Οκτωβρίου 1941

Η παγκόσμια προσοχή, αλλά και εκείνη των ελληνικών κατοχικών εφημερίδων, εστιάζεται στο μέτωπο της Ρωσίας, όπου οι Γερμανοί προωθούνται προς τη Μόσχα, ελπίζοντας να την καταλάβουν πριν την έλευση του ρωσικού χειμώνα. Οι φθινοπωρινές βροχές και οι λάσπες, όμως, ανακόπτουν τον ρυθμό της προέλασής τους.

¹ Στο τέλος του κειμένου παρατίθενται τόσο η σχετική βιβλιογραφία όσο και οι εφημερίδες, που αποτέλεσαν πηγή τεκμηρίωσης για τη συγγραφή της παρούσας ομιλίας.

Ιδιαίτερη έκταση λαμβάνει στον ημερήσιο κατοχικό τύπο η ομιλία του Αμερικανού Προέδρου Ρούζβελτ ο οποίος, αν και δεν έχει ακόμη κηρύξει τον πόλεμο στις χώρες του Άξονα, τοποθετείται σαφώς εναντίον αυτών. Δημοσιεύονται σχόλια γερμανικών και ιταλικών πηγών που κατηγορούν τον Ρούζβελτ ότι, ως δικτάτορας, προσπαθεί να επιβάλει τον πόλεμο στον λαό του και να κυριαρχήσει σε όλο τον κόσμο.

Στις κατοχικές εφημερίδες, εκτενής αρθρογραφία είναι αφιερωμένη στην ιταλική επέτειο 19 χρόνων από την 28η Οκτωβρίου του 1922, οπότε ανήλθε πραξικοπηματικά στην εξουσία ο Μουσολίνι, μετά την «πορεία προς της Ρώμης», ως επικεφαλής των μελανοχιτώνων. Ο Ντούτσε, στην πανηγυρική ομιλία του, εκφράζει την απόλυτη πεποίθησή του για την τελική νίκη των ιταλικών όπλων.

Όσον αφορά στην ελληνική επέτειο, έχει προηγηθεί από τις 10 Οκτωβρίου ένα διάγγελμα, προς τον ελληνικό λαό, της Κεντρικής Οργανωτικής Επιτροπής του νεοσυσταθέντος, από τον Σεπτέμβριο του 1941, Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου (ΕΑΜ), που χαρακτηρίζει το χρονικό διάστημα μέχρι την πρώτη επέτειο του «ΟΧΙ», ως την αφετηρία για ένα νέο εθνικό απελευθερωτικό ξεκίνημα.

Στις 28 Οκτωβρίου 1941, οι νόμιμης κυκλοφορίας εφημερίδες καταγράφουν την τελετή εορτασμού του «ΟΧΙ» εκ μέρους της κατοχικής κυβέρνησης, που περιλαμβάνει την κατάθεση από τον τότε Πρωθυπουργό, Γεώργιο Τσολάκογλου, δύο στεφάνων στο Μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη. Ένα για τον Έλληνα και ένα για τον Ιταλό άγνωστο στρατιώτη εις μνήμη των Ελλήνων και των Ιταλών νεκρών του πολέμου. Λησμονούν όμως να αναφέρουν ότι την ίδια ώρα, εκατοντάδες μαθητές και φοιτητές, αλλά και άλλοι πολίτες συρρέουν στο Σύνταγμα και σχηματίζουν την πρώτη μαζική εκδήλωση στην κατεχόμενη Ελλάδα. Καταστρέφουν τα στεφάνια του Τσολάκογλου και καταθέτουν δικό τους στεφάνι ψέλνοντας τον εθνικό ύμνο. Έφιπποι Ιταλοί στρατιώτες επεμβαίνουν και διαλύουν τη συγκέντρωση. Ακολουθούν σκληρές συγκρούσεις στην πλατεία Συντάγματος. Το γεγονός αυτό προβάλλει μόνο ο παράνομος αντιστασιακός τύπος.

Όμως, την επόμενη ημέρα, δύο δημοσιεύματα των κατοχικών νόμιμων εφημερίδων μαρτυρούν την εξέλιξη αυτών των γεγονότων. Το πρώτο αφορούσε στο διάταγμα που όριζε ότι οι απεργούντες ομαδικώς μαθητές και φοιτητές δεν θα γίνονταν δεκτοί στα σχολεία τους για το υπόλοιπο της φοίτησής τους σε αυτά. Το δεύτερο αναφερόταν σε απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με την οποία ο ακαδημαϊκός καθηγητής Κωνσταντίνος Τσάτσος απολυόταν «στερούμενος και παντός δικαιώματος συντάξεως», χωρίς να δίνεται όμως καμία περαιτέρω πληροφόρηση. Στην πραγματικότητα, ο Κ. Τσάτσος «πλήρωνε» την άρνησή του να διδάξει την 28η Οκτωβρίου, όπως είχε κάνει γνωστό στους φοιτητές του με σχετική ανακοίνωσή του τις παραμονές της ελληνικής επετείου.

Στις άλλες ειδήσεις των ημερών της πρώτης επετείου του 1940, αναδεικνύεται η τεράστια έλλειψη τροφίμων που σύντομα θα οδηγήσει σε λιμοκτονία τους κατοίκους των πόλεων. Οι εφημερίδες ενημερώνουν ότι το Υπουργείο Παιδείας συστήνει επιτροπή για τη διανομή σταφίδας και ξηρών καρπών προς τους μαθητές και το Υπουργείο Επισιτισμού ανακοινώνει τη διανομή οσπρίων (100 δράμια) και σαπουνιού (70 δράμια) κατ' άτομο. Κι ενώ ο καλπάζων πληθωρισμός αυξάνει την κυκλοφορία χαρτονομισμάτων και αχρηστεύει τα κέρματα, το πολυκατάστημα Μινιόν σπεύδει να διαφημίσει μέσω του ημερήσιου τύπου πορτοφόλια για τα νέα χαρτονομίσματα.

Από την άλλη, ενδεικτικά των καιρών είναι και πρωτοσέλιδα μονόστηλα αφιερωμένα σε μαθήματα εκμάθησης της γερμανικής γλώσσας. Χαρακτηριστική είναι η φράση που δίδεται παραδειγματικά προς μετάφραση: «*Τα στρατεύματα ήρχοντο μέσα από το δάσος. Πέρασαν γρήγορα τον κάμπον*».

Στα διαφημιζόμενα, από τον ημερήσιο τύπο, θεάματα ξεχωρίζει η «Ιφιγένεια εν Ταύροις» σε παραγωγή του Εθνικού Θεάτρου, αλλά και το θεατρικό έργο του Αλέκου Λιδωρίκη «Μια ζωή είναι αυτή», που ανεβάζει ο θίασος Μιράντας-Παππά. Ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζει δημοσίευμα που αναφέρεται σε συναυλία, που διοργανώνει

ο γερμανικός ραδιοφωνικός πομπός, υπέρ των Ελλήνων απόρων, στο κινηματοθέατρο «Παλλάς». Ο αρθρογράφος προτρέπει τους Έλληνες αναγνώστες να την παρακολουθήσουν όχι μόνο για «να εκπληρώσουν το καθήκον τους απέναντι στους δυστυχημένους αδελφούς τους», αλλά και για να τιμήσουν τους Γερμανούς καλλιτέχνες που «υποβάλλονται σε τόσους κόπους και τόσας κακουχίας ενός περιπετειώδους ταξιδιού δια να έλθουν από την μακρινή πατρίδα των εις τας Αθήνας».

Στον ένα χρόνο που θα περάσει μέχρι την επόμενη επέτειο της 28ης Οκτωβρίου, οι Έλληνες ζουν ένα απίστευτα δριμύ χειμώνα, όπου δεκάδες χιλιάδες πέφτουν νεκροί στον δρόμο από την πείνα και το κρύο λόγω της αφαίμαξης της ελληνικής παραγωγής από τα κατοχικά στρατεύματα. Την ίδια περίοδο αρχίζουν οι ατομικές, αλλά και ομαδικά οργανωμένες αντιστασιακές πράξεις.

28η Οκτωβρίου 1942

Από τις εξελίξεις στα μέτωπα του πολέμου οι ελληνικές εφημερίδες ασχολούνται κυρίως με τη μάχη του Ελ Αλαμείν που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Ιδιαίτερα προβάλλονται οι βρετανικές απώλειες που είναι όντως σημαντικές αλλά αποκρύπτουν την αδύνατη θέση στην οποία έχουν περιέλθει οι γερμανο-ιταλικές δυνάμεις με αποτέλεσμα να υποστούν, τελικά, δεινή ήττα τον Νοέμβριο.

Σε δεύτερη μοίρα έρχεται η μάχη του Στάλινγκραντ, όπου η γερμανική επίθεση έχει χάσει την ορμή της στις οδομαχίες της ερειπωμένης πόλης.

Οι λογοκρινόμενες εφημερίδες για ακόμη μία φορά προβάλλουν την επέτειο, την 20η πλέον, της κατάληψης της εξουσίας από τον Μουσολίνι στην Ιταλία, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα συγχαρητήρια τηλεγραφήματα της γερμανικής και ιαπωνικής ηγεσίας προς τον Ντούτσε. Αντίθετα, κρατούν σιγή ιχθύος για τη δεύτερη επέτειο της ιταλικής εισβολής στην Ελλάδα με τα περισσότερα πρωτοσέλιδα να αναφέρονται στο πρώτο

θεατρικό έργο του Παύλου Παλαιολόγου «Η Τρίτη πράξις», που έκανε πρεμιέρα την προηγούμενη μέρα στο θέατρο Βρετάνια με τον θίασο της Κατερίνας Ανδρεάδη. Επίσης, στις στήλες των θεατρικών δρώμενων περίοπτη θέση καταλαμβάνει η «Αγριόπαπια» του Ίψεν, που ανεβάζει το νεοϊδρυθέν, από τον Κάρολο Κουν, θέατρο Τέχνης, αλλά και η «Αΐντα» του Ιταλού Βέρντι, που παίζεται στο θέατρο Ολύμπια της Λυρικής Σκηνής.

Πηγή ενημέρωσης για τις αγωνιστικές εκδηλώσεις προς τιμήν της επετείου του «ΟΧΙ» σε αρκετές πόλεις της χώρας αποτελούν μόνο τα παράνομα φύλλα του αντιστασιακού τύπου. Στην πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα, στο μνημείο Τερψιθέας στον Πειραιά, αλλά και στο Ηρώο απέναντι από το Αλκαζάρ στη Λάρισα, εκατοντάδες πολίτες διαδηλώνουν μετά από παρακίνηση διαφόρων αντιστασιακών οργανώσεων και ιδίως των νέων. Ελληνικές σημαίες αναρτώνται σε πολλά σπίτια, αναγράφονται συνθήματα στους τοίχους, ενώ εκπληρώνεται το χρέος των διαδηλωτών να στεφανώσουν ανδριάντες των ηρώων του 1821. Τα κατοχικά στρατεύματα για ακόμη μία φορά εξαπολύουν σφοδρή επίθεση και βιάζουν με αίμα τους δρόμους.

Από την άλλη, στις μικρές αγγελίες των νόμιμων εφημερίδων της κατοχής, απεικονίζεται η περιπέτεια ενός λαού που εξακολουθεί να λιμοκτονεί, αφού πολυάριθμες είναι οι αγγελίες ιδιωτών, αλλά και επαγγελματιών για αγοραπωλησίες και δημοπρασίες διαφόρων αγαθών (σερβίτσια φαγητού, χαλιά, ραδιόφωνα, μουσικά όργανα, γραμμόφωνα, γουναρικά κ.ά.), που κρίνονται πλέον περιττές πολυτέλειες.

Η συνεχιζόμενη έλλειψη τροφίμων στην κατεχόμενη Ελλάδα αναγκάζει την Ιταλία και τη Γερμανία να στείλουν οικονομικούς εμπειρογνώμονες στη χώρα. Στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων επικροτείται η έλευση αυτή τονίζοντας ότι απώτερος σκοπός είναι η μελέτη και εφαρμογή σειράς μέτρων που θα βελτιώσουν τις βιοτικές συνθήκες του ελληνικού πληθυσμού. Στο μεταξύ, αναγγέλλεται με σχετικά δημοσιεύματα ότι θα περιορισθούν οι προμήθειες από την ελληνική

αγορά για τις ένοπλες δυνάμεις του Άξονα και θα απαγορευθεί η εξαγωγή τροφίμων εκτός εάν ανταλλάσσονται με άλλα προϊόντα διατροφής.

Τους επόμενους 12 μήνες, η πλάστιγγα του πολέμου γέρνει σε βάρος της Γερμανίας και της Ιταλίας. Στο ανατολικό μέτωπο, οι γερμανικές δυνάμεις, μετά την ήττα τους στη γιγαντιαία μάχη αρμάτων στο Κουρσκ, βρίσκονται συνεχώς στην άμυνα. Παρά την προσπάθεια των λογοκρινόμενων κατοχικών εφημερίδων να ωραιοποιήσουν την κατάσταση για τους Γερμανούς, η αλήθεια δεν μπορεί να κρυφτεί.

28η Οκτωβρίου 1943

Ο ελληνικός κατοχικός τύπος δεν ξεχνά, ακόμη μία φορά, να προβάλει την ιταλική επέτειο της κατάληψης της εξουσίας από τον Μουσολίνι ενημερώνοντας το κοινό του για τις σχετικές εορταστικές εκδηλώσεις σε Ιταλία και Γερμανία. Τώρα όμως, ο πάλαι ποτέ πανίσχυρος Ντούτσε, σκιά πλέον του εαυτού του, έχει ανατραπεί από το ίδιο το φασιστικό του κόμμα, έχει φυλακισθεί, έχει απελευθερωθεί από τους ναζί και έχει γίνει πειθήνιο όργάνό τους, επικεφαλής «κράτους» στη Βόρεια Ιταλία.

Στα πρωτοσέλιδα των κατοχικών εφημερίδων την ημέρα της επετείου του «ΟΧΙ», το αναγνωστικό κοινό ενημερώνεται για τον «νέο ανώτερο αρχηγό των ταγμάτων ασφαλείας και αστυνομίας Ελλάδας», αλλά και για την προπαγανδιστική ενέργεια του Γερμανού στρατιωτικού διοικητή της Ελλάδας να διατάξει την απελευθέρωση 878 Ελλήνων κρατουμένων από τις ιταλικές φυλακές της Αθήνας.

Από την άλλη, ο αντιστασιακός τύπος έχοντας χαρακτηρίσει την 28η Οκτωβρίου του 1940 ως «εθνική αντιφασιστική ημέρα», ζητά να οργανωθεί ο «αγώνας του ψωμιού», δηλαδή να παρεμποδιστούν με κάθε τρόπο οι Γερμανοί από το να συλλέξουν το σιτάρι για τις δικές τους ανάγκες, ώστε να μην επαναληφθεί το δράμα του 1941. Επίσης, ενημερώνει για διαδηλώσεις και απεργιακές κινητοποιήσεις που

πραγματοποιήθηκαν στις αρχές του Οκτώβρη, σε δημόσιους οργανισμούς και τράπεζες, που οδήγησαν στη σύλληψη πολλών πολιτών από τους Γερμανούς κατακτητές. Η απουσία ειδήσεων για τυχόν μαζικές εκδηλώσεις για να τιμηθεί η ελληνική επέτειος του «ΟΧΙ», όπως τα προηγούμενα δύο χρόνια, δικαιολογείται τόσο από την απαγόρευση των συγκεντρώσεων, κάτι που υπενθυμίζουν καθημερινά οι κατοχικές εφημερίδες εκείνων των ημερών, όσο και από τη νωπή ακόμη μνήμη της αιματηρότατης κατάπνιξης μεγάλης διαδήλωσης που είχε γίνει στην Αθήνα τον Ιούλιο του 1943 κατά της επέκτασης της βουλγαρικής κατοχής.

Την ίδια ώρα, οι Γερμανοί προσπαθούν να περιορίσουν την ενημέρωση των Ελλήνων για τις πολεμικές εξελίξεις. Οι κάτοχοι ραδιοφώνων διατάσσονται, με σχετικές ανακοινώσεις στις εφημερίδες, να προβούν στη μετασκευή τους μέχρι τις 30.11.1943, με τρόπο ώστε αυτά να μη δύνανται να ακούν άλλους σταθμούς πλην του ραδιοφωνικού σταθμού Αθηνών.

Στο ίδιο κλίμα, ανταποκριτής του γερμανικού τύπου στην Αθήνα, διαψεύδει, μέσω των κατοχικών εφημερίδων, τους ισχυρισμούς της αγγλικής υπηρεσίας πληροφοριών πως στην ελληνική πρωτεύουσα οι άνθρωποι πεθαίνουν στους δρόμους λόγω πείνας. Προκαλεί, δε τους Άγγλους να ενδιαφερθούν για την πείνα στην Ινδία, που αποτελεί περιοχή μακράς αγγλικής κυριαρχίας, ενώ «η υπό των Γερμανών κατοχή της Ελλάδος είναι προσωρινή επιβληθείσα μόνον εκ του πολέμου».

Με αφορμή ομιλία του Τσώρτσιλ στο Βρετανικό Κοινοβούλιο, που δηλώνει ξεκάθαρα ότι θα έβλεπε ευχαρίστως την αποκατάσταση του Γεωργίου Β΄ στον ελληνικό θρόνο, στην προοπτική της ήττας των Γερμανών στον διεξαγόμενο πόλεμο, οι ελληνικές κατοχικές αρχές σπεύδουν να ενημερώσουν μέσω του νόμιμου τύπου την αντίθεσή τους για την παλινόρθωση της μοναρχίας.

Από τις άλλες ειδήσεις της ημέρας της ελληνικής επετείου, ξεχωρίζει η ανακοίνωση του γραφείου εύρεσης εργασίας στη Γερμανία, που αναφέρεται στην 7η πλέον αποστολή εργατών και εργατριών για το Ράιχ,

καθώς και στη ζήτηση μεγάλου αριθμού οδηγών αυτοκινήτων για τη Βιέννη, αλλά και κομμωτών για το Λιντς της Αυστρίας.

Αίσθηση προκαλεί η διαφήμιση για την ταινία που προβάλλεται στον κινηματογράφο «Κρόνος», η οποία παρουσιάζει τα ήθη και έθιμα της Γερμανίας, καθώς και τον τρόπο ζωής και εργασίας εκεί και παροτρύνει τους εργάτες που θα αναχωρήσουν στη Γερμανία να την παρακολουθήσουν με τις οικογένειές τους. Δωρεάν!

Κατά τα λοιπά, ξεχωρίζει η θεατρική παράσταση του θιάσου Μουσούρη-Αρώνη «Η κυρία χωρίς καμέλιες», ένα ακόμη έργο του Αλέκου Λιδωρίκη, που αποτελεί προσαρμογή στη σύγχρονη εποχή του γνωστού έργου του υιού Δουμά. Αλλά και για όσους θέλουν να ξεφύγουν από τη ζοφερή καθημερινότητα του πλανήτη μας, ο κατοχικός τύπος δημοσιεύει μελέτη με τίτλο «Η ζωή και οι κάτοικοι εις τους άλλους πλανήτας», με αναφορές, μεταξύ άλλων, στη ζωή στα δάση της Αφροδίτης, τις μεγαλουπόλεις του Άρη, τα παράδοξα πλάσματα στους δορυφόρους του Δία και του Κρόνου, το λυκόφως των κατοίκων του Ποσειδώνα κ.ά.

Στην Ελλάδα, τον επόμενο μήνα, θα συμπληρωθεί ένας σχεδόν χρόνος από την επιτυχημένη ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου, αποτέλεσμα της συνεργασίας του Ελληνικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Στρατού (ΕΛΑΣ) και του Εθνικού Δημοκρατικού Ελληνικού Συνδέσμου (ΕΔΕΣ) με τη συνδρομή των Βρετανών. Στο μεταξύ πολύτιμος οπλισμός των ιταλικών δυνάμεων που συνθηκολόγησαν περιέρχεται στα χέρια των ανταρτών.

28η Οκτωβρίου 1944

Η Ευρώπη είναι στην τελική ευθεία για τον τερματισμό του πολέμου. Στο ανατολικό μέτωπο, σκληρές μάχες διεξάγονται στην Ανατολική Πρωσία, ενώ νοτιότερα, τα στρατεύματα των σοβιετικών πλησιάζουν πλέον τη Βουδαπέστη όπου θα διεξαχθούν μακρές και αιματηρές μάχες. Μια προσπάθεια των Βρετανών να προωθηθούν στη βιομηχανική καρδιά της Γερμανίας και να επισπεύσουν το τέλος του πολέμου απο-

τυγχάνει. Ο ελληνικός τύπος μεταδίδει τηλεγραφήματα του πρακτορείου Reuters που κάνουν λόγο για απώθηση των Γερμανών στην Ολλανδία.

Άλλο δημοσίευμα αναφέρεται στη ραδιοφωνική ομιλία του Γκαίμπελς, στην οποία παραδέχεται τις ανησυχίες του γερμανικού λαού για την εξέλιξη των γεγονότων, τονίζοντας όμως, ότι είναι ακόμη δυνατή η νίκη εάν όλοι εργασθούν μαζί και αντέξουν μέχρι να κατασκευασθούν τα νέα όπλα. Αναφερόμενος στον Χίτλερ σημειώνει ότι παραμένει στο στρατηγείο του «σαν βράχος που τον δέρνουν τα κύματα».

Στην Ελλάδα, πρώτα η Πελοπόννησος και στη συνέχεια η Στερεά Ελλάδα έχουν απελευθερωθεί καθώς οι Γερμανοί αποχωρούν σταδιακά από τη χώρα προκειμένου να δώσουν την τελευταία τους μάχη στη Γερμανία. Κορυφαία στιγμή εκείνων των ημερών αποτέλεσε η 12η Οκτωβρίου 1944, όταν ανυψώθηκε η ελληνική σημαία από τον πρωθυπουργό της κυβέρνησης εθνικής ενότητας, Γεώργιο Παπανδρέου, στον βράχο της Ακρόπολης, ενώ ο λαός πανηγύριζε στους δρόμους της Αθήνας.

Δημοσιεύματα την ημέρα της 4ης επετείου του «ΟΧΙ» του 1940 αναπαράγουν την ομιλία του Τσώρτσιλ στη Βουλή των Κοινοτήτων προβάλλοντας ιδίως την αναφορά του στην «αθάνατον Πρωτεύουσαν», την Αθήνα, και την παγκόσμια αγαλλίαση που προκάλεσε η απελευθέρωσή της, αφού είναι «τόσο προσφιλής εις τας καρδίας τόσων πολλών εθνών καθ' όλον τον κόσμο».

Την ίδια ώρα, ο ελληνικός τύπος ενημερώνει πως ο Βόλος, η Λάρισα και οι Σποράδες απελευθερώνονται από τη γερμανική κατοχή και η Ανατολική Μακεδονία και η Θράκη από τη βουλγαρική.

Από την άλλη, ο πληθωρισμός και η απαξίωση του νομίσματος συνεχίζονται με αμείωτη ένταση. Σε σχετική ανακοίνωση που δημοσιεύεται στις εφημερίδες, η τιμή του ψωμιού καθορίζεται στα 300 εκατομμύρια δραχμές, ενώ σε άλλο δημοσίευμα αναφέρεται ότι τα απορριμματοφόρα του Δήμου Αθηναίων κινούνται με καύσιμα που παρέχουν οι βρετανικές δυνάμεις.

Παρά ταύτα, η επέτειος της 28ης Οκτωβρίου του 1940 δίνει την ευκαιρία για μια ψευδαίσθηση κανονικότητας. Το αναγνωστικό κοινό των εφημερίδων ενημερώνεται για τις σχετικές εορταστικές εκδηλώσεις που έχουν ξεκινήσει από τις παραμονές με την ανακήρυξη του Υπουργού Εξωτερικών του Ηνωμένου Βασιλείου, Άντονι Ήντεν, καθώς και δύο ανώτατων βρετανών αξιωματικών, σε επίτιμους δημότες Αθηναίων. Ενδεικτικό του κλίματος εθνικής ενότητας είναι ότι και ο Ριζοσπάστης στο πρωτοσέλιδό του αναφέρει πως ο λαός της Αθήνας καλωσορίζει τους εκπροσώπους των συμμάχων.

Ανήμερα της 28ης Οκτωβρίου 1944, ο ελεύθερος ημερήσιος τύπος καταγράφει λεπτομερώς τις επετειακές εκδηλώσεις, που περιλαμβάνουν δοξολογία στη Μητρόπολη Αθηνών, κατάθεση στεφάνου στο μνημείο του Άγνωστου Στρατιώτη από τον Πρωθυπουργό και παρέλαση στρατιωτικών τμημάτων και οργανώσεων. Παρά τη βροχή, αθρόα είναι η συμμετοχή του κόσμου. Είναι η στιγμή που ο Πρωθυπουργός, Γ. Παπανδρέου αναγορεύει σε δήλωσή του την 28η Οκτωβρίου 1940, εθνική εορτή, ομότιμη προς την 25η Μαρτίου 1821 «διότι ανάλογος υπήρξε και η δοκιμασία και η δόξα του έθνους μας. Όπως και στον Μαραθώνα έτσι και τώρα ένας μικρός λαός, κατεχόμενος από βαθεία πίστη προς την ελευθερία νίκησε τους πολυάριθμους βαρβάρους και προσέφερε αποφασιστικές υπηρεσίες για την υπεράσπιση της ελευθερίας του κόσμου».

Το Εθνικό Θέατρο συμμετέχει στις επετειακές εκδηλώσεις με πανηγυρική παράσταση για τον εορτασμό της εθνικής απελευθέρωσης.

Παράλληλα, τα δημοσιεύματα των εφημερίδων ασχολούνται με τις κυβερνητικές συσκέψεις για τη συγκρότηση εθνικού στρατού και την τύχη των ένοπλων αντάρτικων δυνάμεων. Το καλό κλίμα στις σχέσεις Παπανδρέου-ΚΚΕ αποτυπώνεται και σε πρωτοσέλιδα με τίτλο «Σπουδαία σύσκεψη των Σιάντου και Ζέβγου με τον Παπανδρέου».

Όμως, μεταξύ των ειδήσεων της ημέρας είναι και οι συλλήψεις διαφόρων δωσίλογων. Σύμφωνα με τις δημοσιογραφικές πληροφορίες, επίκειται η έκδοση συντακτικής πράξης που θα προβλέπει ποινές για τους προδότες και τους οποιουσδήποτε συνεργάστηκαν με τον εχθρό.

Ο Πρωθυπουργός δηλώνει ότι «η εθνική νέμεσις» κατά των ενόχων θα είναι αδυσώπητη διότι ανταποκρίνεται στο εθνικό και ηθικό αίτημα. Ο Ριζοσπάστης, από την άλλη, στην πιθανότητα να μεθοδευθεί παραγραφή των αδικημάτων των δωσίλογων, τονίζει ότι είναι εθνική απαίτηση να συγκροτηθούν αμέσως λαϊκά δικαστήρια από αγωνιστές και αντάρτες για να δικάσουν και να τιμωρήσουν αμείλικτα τους προδότες χωρίς καμία προσπάθεια συγκάλυψης μέσα από δικονομικές μεθοδεύσεις.

Την 28η Οκτωβρίου 1944, τέσσερα τετράστιχα, του ποιητή Άγγελου Σικελιανού, υπό τον τίτλο «Ελευθερία του 1944», ξεχωρίζουν στο πρωτοσέλιδο της εφημερίδας «Καθημερινά Νέα»:

Οι Έλληνες έγραψαν λαμπρές σελίδες στον πόλεμο που ξεκίνησε την 28η Οκτωβρίου του 1940. Οι πρώτες τρεις επέτειοι μπορεί να μην γιορτάστηκαν με επίσημες εκδηλώσεις, πανηγυρικούς λόγους και παρελάσεις, όμως τιμήθηκαν, όπως είδαμε στην ιστορική μας αυτή αναδρομή, στους δρόμους των πόλεων, στα αμφιθέατρα των πανεπιστημίων και στα βουνά της εθνικής αντίστασης. Η «γιορτή» αυτή δεν ήταν μια τυπική και επαναλαμβανόμενη διαδικασία, αλλά μια πράξη που έθετε σε κίνδυνο την ελευθερία, την εργασία, αλλά και

την ίδια τη ζωή όσων πολιτών μετείχαν σε αυτές. Ήταν άλλωστε μια μάχη ανάμεσα στο «πνέμμα» που γράφει ο Σικελιανός και τη βαρβαρότητα. Τον Οκτώβριο του 1944, το πνεύμα αυτό έδειχνε να νικά και να αναδύεται «το νέο τρανό σπαθί» κατά τον Σικελιανό, το νέο όπλο της χώρας μας και του λαού μας.

Αν και η νεότερη ελληνική ιστορία είναι μια εναλλαγή θριάμβων και καταστροφών², όπως επιβεβαίωσαν και τα γεγονότα της περιόδου 1944-1949, σήμερα έχοντας διανύσει μισό αιώνα της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας, θα πρέπει να θυμόμαστε το έπος του 1940, διδασκόμενοι, αλλά και παίρνοντας δύναμη από τα θαυμαστά επιτεύγματά μας για να δουλεύουμε, σύμφωνα με τον Σικελιανό, «ολόένα την άξια κιβωτό».

Δρ Βαρβάρα Γεωργοπούλου
Προϊσταμένη της Διεύθυνσης
Ειδικών Μονίμων Επιτροπών

² Ο Προέδρος της Βουλής των Ελλήνων, κ. Κωνσταντίνος Αν. Τασούλας, στην Ειδική Συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής της 14/9/2022 (1Η' Περίοδος, Σύνοδος Γ', συνεδρίαση ΡΠΣΤ') για την Ημέρα Εθνικής Μνήμης της Γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το τουρκικό κράτος αναφέρει χαρακτηριστικά: «Η χώρα μας, κυρίες και κύριοι, γιορτάζει και τιμά απαντωτά δύο συγκλονιστικά γεγονότα: πέρνυσι τα διακόσια χρόνια από την έναρξη της Επανάστασης του 1821, η οποία μας ανέστησε ως έθνος και φέτος τιμούμε την επέτειο της Μικρασιατικής Καταστροφής εκατό χρόνια πριν, και εδώ στη Βουλή των Ελλήνων σήμερα, όχι για να μας συντρίψει αυτή η ανάμνηση, αλλά για να την αναστοχαστούμε και να αντιληφθούμε και να θαυμάσουμε πώς μέσα από αυτή την τεράστια ζημιά και τεράστια οδύνη η χώρα μας, ο λαός μας, το έθνος μας, το γένος μας ξαναστήθηκε όρθιο και απέδειξε ότι η διαδοχή, η σκυταλοδρομία καταστροφών και θριάμβων είναι η δική μας πορεία στην ιστορία και στη ζωή».

Το χαρακτηριστικό με θέμα τις Αντικατοχικές Πορείες είναι
του χαράκτη Τάσσου (Αναστάσιος Αλεβίζος, 1914-1985)

ΠΗΓΕΣ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ³

Α. Βιβλιογραφία

- Ανταίος, Π. (1977), Συμβολή στην ιστορία της ΕΠΟΝ: Βιώματα–ντοκουμέντα –μαρτυρίες, τόμος πρώτος, μέρος ΙΙ, Αθήνα: Καστανιώτης
- Αρσενίου, Λ. (1966), Η Θεσσαλία στην Αντίσταση, τόμος Α΄: ιταλική κατοχή, Λάρισα: χ.ε.
- Γεωργίου, Β. (1979), Ιστορία της Αντίστασης, 1940-1945, Αθήνα: Αυλός
- Γρηγοριάδης Σ. (1986), Συνοπτική ιστορία της Εθνικής Αντίστασης (1941-1944), Αθήνα: Κ. Καπόπουλος
- Κέδρος, Α. (1976), Η ελληνική αντίσταση (1940-1944), [Αθήνα]: Θεμέλιο
- Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, Ιστορικό Τμήμα της ΚΕ (1981), Κείμενα της Εθνικής Αντίστασης, τόμος Α΄, Αθήνα: Σύγχρονη εποχή
- Mazower, M. (1994), Στην Ελλάδα του Χίτλερ: η εμπειρία της κατοχής, Αθήνα: Αλεξάνδρεια
- Μανωλάκου, Μ. (1984), Από το ημερολόγιο ενός παιδιού της Κατοχής, Αθήνα: Εστία
- Σβορώνος, Ν. (1982), Ανάλεκτα νεοελληνικής ιστορίας και ιστοριογραφίας, [Αθήνα]: Θεμέλιο
- Σέρβος, Δ. (1996), Που λες...στον Πειραιά: ντοκουμέντα & αναμνήσεις, Αθήνα: χ.ε.
- Τσάτσος, Κ. (2019), Λογοδοσία μιας ζωής, τόμος Α΄, Αθήνα: Οι Εκδόσεις των Φίλων
- Χονδρός, Ι. (1984), «Η ελληνική αντίσταση, 1941-1944 – Επανεκτίμηση», στον συλλογικό τόμο Η Ελλάδα στη δεκαετία 1940-1950, Αθήνα: Θεμέλιο

Β. Εφημερίδες (φύλλα Οκτωβρίου'1940, 1941, 1942, 1943 και 1944)

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΝΕΑ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΗΣ [Ο]

³ Θερμές ευχαριστίες στους συναδέλφους της Βιβλιοθήκης της Βουλής για τη συνδρομή τους στην έρευνα αναφορικά με τις κατοχικές εφημερίδες, καθώς και στο προσωπικό του Επιμορφωτικού Κέντρου «Χαρίλαος Φλωράκης» για τον εντοπισμό και την αξιοποίηση των αντιστασιακών εφημερίδων και της σχετικής βιβλιογραφίας.

ΒΡΑΔΥΝΗ [Η]

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΝ ΒΗΜΑ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ [Η]

ΠΡΩΪΑ [Η]

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

«Τὸ στιλέτο», ξυλογραφία τοῦ Τάσσου.
Πρωτοδημοσιεύθηκε (χωρὶς τὸ «ΟΧΙ») στὶς 16-11-1940
στὸ περιοδικὸ «Νεοελληνικὰ Γράμματα».

Ο ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟ ΤΗΣ 28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940 ΤΗΣ ΔΡΟΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕ ΤΙΤΛΟ «Η 28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940 ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΤΗΛΕΣ ΤΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ», ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ GENTIUM. ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΚΕ, ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΘΗΚΕ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΕ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΓΡΑΦΗΣ 100 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ ΤΟΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟ ΤΟΥ 2024 ΣΕ 350 ΑΝΤΙΤΥΠΑ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

